

معرفی اجماعی دوره ترویج نیمه حضوری مطالعات زن و خانواده

درس گفتار

مقدمه

حوزه مطالعات جنسیتی از چند خلاً عمده رنج می برد: کمبود پژوهشگران خبره و پژوهش های درخور، فقدان سازمان و برنامه ای که بتواند از ظرفیت پژوهشگران جریان علمی بالقوه بسازد، کمبود ترویج گران و کسانی که مفاهیم را به زبان های متنوع، متناسب با گروه های سنی و اجتماعی مختلف تبدیل و اقدام به گفتمان سازی کنند، فقدان سازمان برنامه ای که بتواند از این ظرفیت جریان تبلیغی بسازد، کمبود مدیران فرهنگی و کسانی که حرکت های گروهی را ساماندهی و سرپرستی کنند، کمبود کارشناسان و مشاورانی که با نهادها و افراد تعامل مؤثر داشته باشند و کشگرانی که در فهم عینیت اجتماعی و در مرحله عمل اجتماعی به درستی ایفای نقش نمایند.

نیازهای عمومی جامعه در حوزه آشنایی با دیدگاه های دینی در عرصه زن و خانواده و کم کاری هایی که به نفوذ هر چه بیشتر گفتمان های فمینیستی در بطن جامعه انجامیده است این مهم را مورد تاکید قرار می دهد که برای رفع این خلأها نیازمند برنامه ای جامع، درازمدت و مبتنی بر ظرفیت های تشکیلاتی هستیم. تاسیس و راه اندازی رشته مطالعات زنان در حوزه های علمیه خواهران و برپایی دوره های آموزشی و کارگاه های مهارت افزایی در مراکز دینی و فعالیت های گروهی دانشجویی دارای انگیزش های ارزشی، این امید را فراهم آورده است که طیفی از زنان متعهد و فاضل بتوانند خلأها و کاستی های حمایت و پشتیبانی از گفتمان دینی در این عرصه را پوشش دهند.

در همین راستا، مرکز تحقیقات زن و خانواده حوزه علمیه با قریب ۱۷ سال سابقه حضور در عرصه مسایل جنسیتی و خانواده و برگزاری ۳۵ دوره آموزشی زن و خانواده در مرکز که به فارغ التحصیلی بیش از هزار و سیصد نفر انجامیده است، تلاش نموده است به سهم خود گام‌هایی را برای کاستن خلاءهای مربوط به کنشگران، ترویجگران، مدیران و کارشناسان متخصص در عرصه زن و خانواده بردارد.

از سوی دیگر، کثرت روزافزون نهادهای مردمی و گروه‌های مطالعاتی که بر موضوع زن و خانواده تمرکز یافته‌اند، در عین پراکندگی جغرافیایی و تنوع کاری، برخورداری مستمر از آموزش‌های از راه دور را برای آنان به یک ضرورت تبدیل کرده است. حال که تکنولوژی‌های جدید امکان بهره‌گیری از چنین ظرفیتی را فراهم نموده‌اند، می‌توان با طراحی دوره‌های آموزشی از راه دور و نیمه حضوری، هم نیازهای علمی آنان را پاسخ داد و هم هماهنگی هر چه بیشتر آنان را ذیل رویکردهای ارزش مدار تحقق بخشید. از این رو تدوین محتوای دوره آموزش نیمه حضوری در موضوع زن و خانواده با مختصات زیر پیشنهاد می‌شود:

معرفی اجمالی دوره

این مدل آموزشی ترکیبی از آموزش مجازی، برپایی اردوهای علمی و کلاس‌های حضوری و نیز بهره‌گیری از سیر مطالعاتی می‌باشد و دارای سه مرحله: مقدماتی، پژوهش محور و آموزش محور می‌باشد. حجم اعظم این دوره مبتنی بر آموزش‌های غیر حضوری است که مجموعه درس گفتار که از سوی مرکز تحقیقات زن و خانواده تدوین گشته و شامل صد جلسه آموزش مباحث زنان و خانواده می‌باشد، بخش قابل توجهی از نیازهای این آموزش ترویجی را برآورده می‌نماید. شرکت کنندگان پس از طی مراحل ثبت نام، در گروه‌های ۵ تا ۷ نفره ساماندهی گردیده و در گام اول، بر اساس سیر مطالعاتی تدوین شده، هر هفته دو جلسه مباحثه حضوری ترتیب خواهند داد. در گام دوم، پس از اتمام هر سرفصل آموزشی، از طریق حضوری و یا ویدئو کنفرانس با استاد مرتبط شده و به رفع ابهام و پاسخ به سوالات آنان مبادرت می‌شود. ضمن این که امکان تجمع سرفصل‌ها و برگزاری اردوهای علمی دو یا سه روزه و طرح بحث اساتید در

هر یک از سرفصل‌ها در قالب این اردوها مقدور خواهد بود. در پایان هر مرحله نیز آزمون کتبی از مباحث آن مرحله برگزار می‌گردد و یا ارائه پژوهش از شرکت‌کنندگان مطالبه خواهد شد.

اهداف

- الف. ارتقای علمی کنشگران در عرصه مطالعات زن و خانواده
- ب. بهینه‌سازی روند آموزش ترویجی فعالان فرهنگی - اجتماعی حوزه زن و خانواده از طریق تنوع بخشی به سبک‌ها، فنون و دوره‌های انتقال مباحث و استفاده از ظرفیت در حال رشد ابزارها و رسانه‌ها در تولید و انتقال آسان‌تر و گسترده‌تر مفاهیم
- ج. زمینه‌سازی برای تربیت مبلغان، کنشگران و مدیران ارزشی و آشنا با مباحث تخصصی حوزه زن و خانواده به منظور کاستن از خلاءهای موجود

مخاطب

این دوره مختص طلاب سطح ۲ و یا دانشجویان مقطع لیسانس و بالاتر می‌باشد. گزینش دوره و انجام مراحل ثبت نام و ساماندهی گروه‌ها بر عهده نهاد متقاضی می‌باشد. ظرفیت پذیرش نیز حداقل ۳۰ نفر خواهد بود.

پیش‌نیازها

دوره فاقد پیش‌نیاز بوده ولی مناسب است افراد شرکت‌کننده با مباحث زنان در حد کتاب‌های نظام حقوق زن در اسلام (استاد مطهری) و زن در اسلام (استاد علاسوند) یا درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام (استاد سبحانی و استاد زیبایی‌نژاد) آشنا باشند.

تعهدات مرکز و امتیازات اعطای

اعطای گواهی پایان دوره، ارائه مشاوره و حمایت علمی از انجمن‌های علمی و فرهنگی که توسط فارغ التحصیلان تاسیس شود، ارائه سیر مطالعاتی و تعیین اساتید بر عهده مرکز خواهد بود و سایر فعالیت‌ها از جمله تامین هزینه‌های دوره و مدیریت اجرایی از سوی نهاد متقاضی انجام خواهد پذیرفت.

مختصات دوره و برنامه عمل

به منظور برگزاری دوره، مراحل ذیل ذکر پیگیری خواهد شد:

۱. جذب و گزینش توسط نهاد متقاضی

نهاد متقاضی می‌بایست نسبت به فراخوان، ثبت نام، اخذ ودیعه به عنوان ضمانت حضور مستمر در برنامه‌ها و گروه‌بندی متقاضیان در گروه‌های پنج تا هفت نفره اقدام نماید.

۲. برگزاری جلسه توجیهی و گروه‌بندی و تعیین سرگروه‌ها

در این جلسه، اهداف از تشکیل دوره و انتظارات از شرکت کنندگان تبیین شده و هر گروه با مدیریت یک سرگروه دارای انسجام و نظام خواهد شد. سرگروه وظیفه نظم‌بخشی و پیگیری اجرای برنامه آموزشی دوره را برعهده داشته و تلاش خواهد کرد با ایجاد ارتباطی صمیمانه و فعال، به انسجام گروه کمک نمایند.

۳. تشکیل جلسات گروهی مباحثه

بسته به اقتضائات و شرایط نهاد متقاضی و مخاطبین و نیز زمان آغاز دوره، محورهای ذیل‌الذکر از مجموعه درس گفتار در قالب ترم‌های آموزشی ساماندهی می‌شوند. هر هفته، حداقل دو جلسه از مباحث مجموعه صد جلسه‌ای درس گفتار، پس از مشاهده از سوی دانش پژوهان، در دو جلسه مجزا مباحثه می‌شود. پیش از آغاز هر جلسه، هریک از اعضای گروه موظفند نسبت به مشاهده بخش مقرر شده در سیر مطالعاتی اقدام نمایند. سرگروه می‌تواند در هر جلسه بدون انتخاب قبلی از یک نفر از دانش پژوهان بخواهد به ارائه کنفرانس در خصوص محور مرتبط با آن جلسه پردازد. البته می‌توان عناوین

مباحث هر یک از جلسات مربوط به مرحله مقدماتی در میان اعضا تقسیم می‌شود و هر یک در زمان بندی مشخص به ارائه بحث در ابتدای جلسه بپردازند. به هر روی در هر جلسه یکی از اعضا به تقریر بخش مقرر شده در سیر مطالعاتی برای اعضای گروه پرداخته و از شرکت کنندگان می‌خواهد نظرات خویش و سئوالات مربوط به آن بخش که در ذهن آنان نقش بسته را به بحث بگذارند. وی می‌بایست تلاش کند تا با مدیریت مباحث زمینه‌ای فراهم آورد تا اعضا وارد مباحثات شده و حضور فعالی در جلسه داشته باشند. بدیهی است ممکن است بسیاری از پرسش‌های تخصصی در این بخش بی پاسخ بماند و سرگروه تلاش می‌کند تا با ثبت آن موارد، پاسخ دهی به آنها توسط استاد در کارگاه آموزشی حضوری یا ویدئو کنفرانسی را پی جویی کند. در هر جلسه ممکن است سرگروه سه سوال از مباحث آن جلسه آماده و در میان اعضا توزیع کند و از آنها بخواهد در مدت باقی مانده تا پایان کلاس به آنها پاسخ گویند.

در جلسه اول، اعضا در خصوص اهمیت مطالعه پیرامون حوزه مطالعات زن و خانواده سخن گفته و با ایجاد انگیزش و استفاده از تجربیات مشترک، زمینه برای شروع فعال دوره مهیا می‌شود.

۴. برگزاری کلاس‌های رفع اشکال و پاسخ به سئوالات

پس از اتمام هر عنوان بحث، به یکی از شیوه‌های زیر که بر حسب شرایط از سوی مرکز تحقیقات زن و خانواده انتخاب خواهد شد، نسبت به رفع اشکال و پاسخ به سئوالات شرکت کنندگان در دوره اقدام خواهد شد: یک. پس از اتمام «هر عنوان بحث»، از طریق «وب کنفرانسی» استاد به طرح بحث و رفع اشکال مبادرت خواهد نمود. دو. پس از اتمام «هر یک از مراحل» مقدماتی، پژوهش محور و آموزش محور، «کلاس حضوری» از سوی اساتید ترتیب داده خواهد شد.

سه. پس از اتمام «کل دوره»، در قالب «اردوی علمی - فرهنگی» ۳ روزه در قم که در یکی از اردوگاه‌های مرکز مدیریت برگزار می‌شود، جمع بندی مباحث از سوی اساتید ارائه می‌گردد.

۵. برگزاری آزمون پایان دوره و ارائه گواهی

در پایان هر یک از مراحل مقدماتی و آموزش محور، آزمون مکتوب برگزار خواهد شد و در مرحله پژوهش محور، تحقیقی از سوی دانش پژوهان ارائه می گردد.

الف. عناوین مباحث عمومی (مقدماتی):

ردیف	عنوان بحث	استاد	تعداد جلسه
۱	نکات و قواعدی درباره اصلاح شناخت مسائل زنان و خانواده (مساله شناسی مباحث زنان)	حجت الاسلام و المسلمین محمد رضا زیبایی نژاد	۵ جلسه
۲	مبانی و پیش فرض های مربوط به مباحث جنسیتی (مبانی حاکم بر تحلیل مباحث زنان)	حجت الاسلام و المسلمین محمد رضا زیبایی نژاد	۵ جلسه
۳	اصول حاکم بر نظام شخصیت زن در اسلام	حجت الاسلام و المسلمین محمد رضا زیبایی نژاد	۸ جلسه
۴	غرب شناسی	حجت الاسلام و المسلمین دکتر حبیب ... بابایی	۵ جلسه
۵	فمینیسم	سرکار خانم دکتر فریبا علاسوند	۵ جلسه
	جمع جلسات : مباحث عمومی		۲۸

ب. عناوین پژوهش محور (ویکرد پژوهش محور):

ردیف	عنوان بحث	استاد	تعداد جلسه
۱	عدالت جنسیتی	حجت الاسلام و المسلمین محمد رضا زیبایی نژاد	۴ جلسه
۲	تحولات جمعیتی در ایران (مساله شناسی جمعیت)	حجت الاسلام و المسلمین محمد رضا زیبایی نژاد	۵ جلسه
۳	تحلیل فمینیسم اسلامی	سرکار خانم دکتر فریبا علاسوند	۲ جلسه
۴	بررسی شبهات حقوقی طلاق	حجت الاسلام و المسلمین مهدی سجادی امین	۵ جلسه
۵	حجاب (سیاستگذاری فرهنگی در باب حجاب)	دکتر محمد تقی کرمی	۶ جلسه
۶	مناسبات حقوقی خانواده و دولت	دکتر محمود حکمت نیا	۴ جلسه
۷	مسئله شناسی الهیات جنسیتی	سرکار خانم زهرا امین مجد	۴ جلسه
۸	جنسیت و زبان قرآن	حجت الاسلام و المسلمین مجید دهقان	۱۰ جلسه
	جمع جلسات پژوهش محور:		۴۰

ج. عناوین موضوع محور:

ردیف	عنوان بحث	استاد	تعداد جلسه
۱	اشتغال زنان	سرکار خانم دکتر لیلا سادات زعفرانچی	۳ جلسه
۲	بررسی شبهات حقوقی زنان	سرکار خانم دکتر فریبا عباسوند	۳ جلسه
۳	فلسفه حقوق زن در اسلام	سرکار خانم دکتر فریبا عباسوند	۵ جلسه
۴	خانواده و نظام تربیت رسمی	حجت الاسلام و المسلمین محمدرضا زیبایی نژاد	۸ جلسه
۵	روابط دختر و پسر	دکتر محمد تقی کرمی	۴ جلسه
۶	خانواده و رسانه‌های جدید	سرکار خانم زهرا امین مجد	۴ جلسه
۷	زن و سینما	دکتر سید مجید امامی	۳ جلسه
۸	اقتصاد و خانواده	سرکار خانم دکتر لیلا سادات زعفرانچی	۳ جلسه
	جمع جلسات موضوع محور:		۳۳

استمرار ارتباط

شرکت کنندگان در دوره می‌توانند از سوی نهاد متقاضی در قالب کار گروه‌های ذیل الذکر که در زیر مجموعه انجمن فارغ التحصیلان مرکز متقاضی تشکیل می‌شود، پس از اتمام دوره سامان دهی شوند و به مطالعات خود ادامه دهند. مرکز تحقیقات زن و خانواده نیز تلاش خواهد کرد در حد توان خویش به همکاری با این کارگروه‌ها بپردازد.

عضویت در انجمن فارغ التحصیلان دوره‌های آموزشی مرکز متقاضی
(این انجمن با تکیه بر رایزنی‌های مالی و جذب پروژه‌ها فعالیت خواهد نمود. اعضای انجمن از امتیازاتی همچون تخفیف در اشتراک محصولات مرکز متقاضی، اولویت در اعزام و... برخوردار خواهند شد.)

**برگزاری نشست‌های
استمرار ارتباط ماهیانه**

**برگزاری اردوهای
تخصصی سالیانه برای
کارگروه‌ها**

**کارگروه آموزش
و تبلیغ**

برگزاری دوره‌های ضمن خدمت در حوزه زن و خانواده برای نهادهای متقاضی، ارائه آموزش‌های ترویجی و کارگامی به نهادهای متقاضی، انجام فعالیت‌های تبلیغی، تأمین نیازهای اساتید دوره‌های ترویجی مطالعات زنان مراکز آموزشی

**کارگروه سمن‌ها
و تشکلات بانوان**

تأسیس، حمایت و پشتیبانی از فعالیت سمن‌ها و تشکلات بانوان بویژه سمن‌های حوزوی در سراسر کشور، مشارکت در برگزاری همایش‌ها و اردوهای ویژه فعالین فرهنگی

**کارگروه هنر،
رسانه
و فضای مجازی**

برگزاری کارگاه‌ها و اردوهای فعالین فضای مجازی و رسانه‌ها، تولید آثار هنری به سفارش مراکز متقاضی، مشاوره و تولید فیلم‌نامه‌ها و کمک به تهیه کنندگان محصولات رسانه‌ای، راه‌اندازی سایت‌ها و وبلاگ‌های خبری و ترویجی، حمایت از وبلاگ‌ها

**کارگروه مشاوره و
ارتقای مهارت‌های
خانوادگی**

برگزاری جلسات مشاوره، تولید محصولات در زمینه مهارت‌های زندگی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تخصصی

**کارگروه مطالعات و
ارتباطات بین الملل**

ترجمه آثار در حوزه زن و خانواده، ارائه آموزش به نهادهای فعال در عرصه بین‌الملل، برگزاری نشست‌ها و همایش‌های مشترک بین‌المللی و...

